
Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

I kwartał 2016 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

I kwartał 2016 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: niewielkie zaostrzenie kryteriów; wzrost marż dla kredytów obarczonych wyższym ryzykiem.

Popyt na kredyt: brak zmian.

Oczekiwania na I kwartał 2016 r.: nieznaczne zaostrzenie polityki kredytowej (z wyjątkiem kredytów długoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw, gdzie polityka nie ulegnie zmianie); niewielki wzrost popytu jedynie w segmencie kredytów krótkoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw.

W IV kwartale 2015 r. kryteria polityki kredytowej zostały zaostrzone w niewielkim stopniu w segmencie kredytów dla dużych przedsiębiorstw. Pierwszy raz od początku 2014 r. banki podwyższyły również pozaodsetkowe koszty kredytu. Drugi kwartał z rzędu do zaostrzenia polityki kredytowej przyczyniła się głównie bieżąca lub oczekiwana sytuacja kapitałowa banku. Z kolei zwiększone zapotrzebowanie na finansowanie inwestycji było czynnikiem wspierającym popyt na kredyty.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: istotne zaostrzenie kryteriów; istotny wzrost marż kredytowych.

Popyt na kredyt: znaczny wzrost popytu.

Oczekiwania na I kwartał 2016 r.: istotne zaostrzenie polityki kredytowej; istotny spadek popytu.

Banki znacznie zaostrzyły kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych, co było zgodne z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety. Trzeci kwartał z rzędu banki podwyższyły również marże kredytowe. Do głównych przyczyn zaostrzenia polityki kredytowej banki zaliczyły kwestie regulacyjne, zalecenia KNF dotyczące szacowania zdolności kredytowej kredytobiorcy oraz przewidywaną sytuację gospodarczą. Po ponad rocznym okresie spadku popytu, w IV kwartale 2015 r. banki zaobserwowały jego wzrost. Przyczyniło się do tego większe zainteresowanie programem „Mieszkanie dla Młodych”, którego nowelizacja korzystniejsza dla potencjalnych beneficjentów weszła w życie 1 września 2015 r.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: brak istotnych zmian; wzrost kosztów pozaodsetkowych.

Popyt na kredyt: niewielki wzrost popytu.

Oczekiwania na I kwartał 2016 r.: złagodzenie polityki kredytowej przez pojedyncze banki; wzrost popytu.

Od dwóch lat banki nie zmieniają istotnie polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych. Wyniki ankiety wskazują również, że odczuwany przez banki popyt na kredyty jest stosunkowo stabilny.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie grudnia 2015 r. i stycznia 2016 r. wśród 25 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 86%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

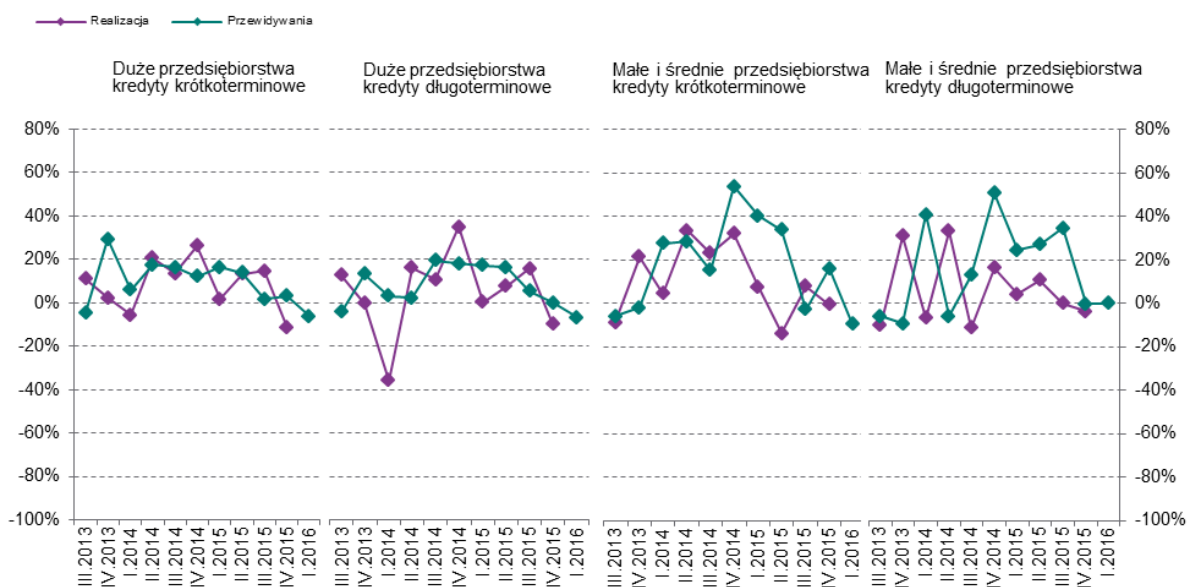
Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w IV kwartale 2015 r., jak również przewidywania banków na I kwartał 2016 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W IV kwartale 2015 r., pierwszy raz od kilku kwartałów, ankietowane banki zastryżły kryteria udzielania kredytów dla dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 1). Skala zmian była niewielka. Kryteria udzielania kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw nie zmieniły się.

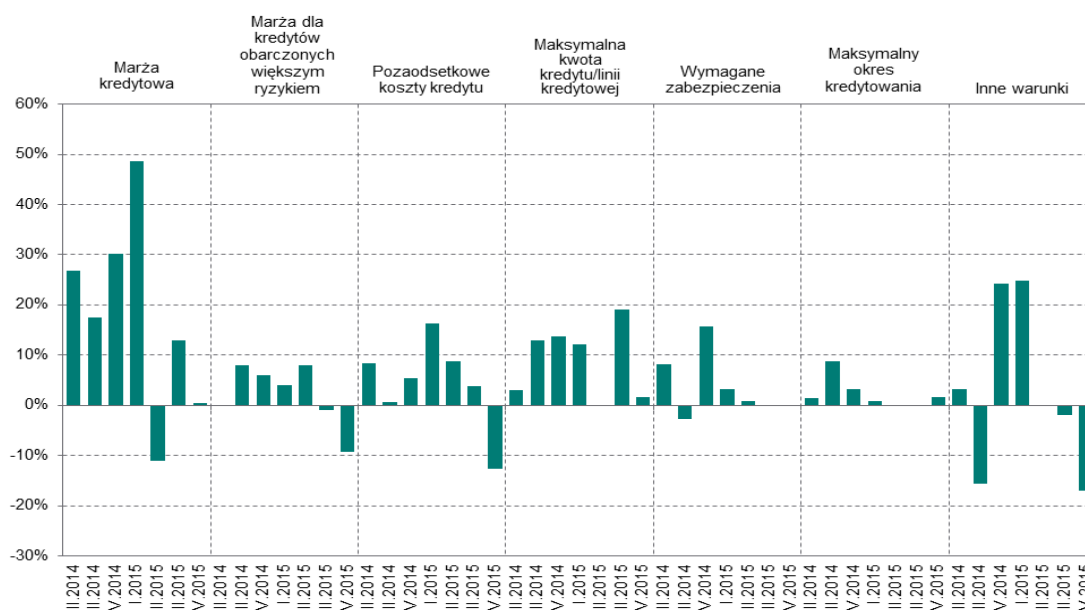
Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

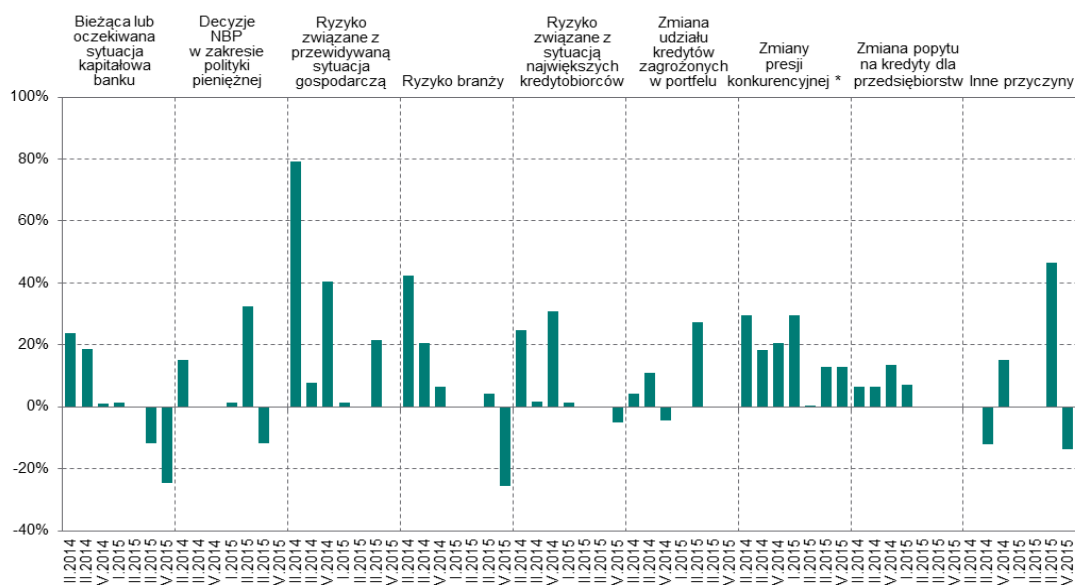
W IV kwartale 2015 r. ankietowane banki podwyższyły marże dla kredytów obciążonych wyższym ryzykiem oraz pozaodsetkowe koszty kredytu (procent netto odpowiednio około -9% i -13%) (zob. wykres 2). Banki wskazały również na zaprzestanie skupywania wierzytelności spółek węglowych.

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Według banków do zaostrzenia polityki kredytowej przyczyniło się głównie ryzyko branży oraz bieżąca lub oczekiwana sytuacja kapitałowa banków (procent netto odpowiednio około -26% i -25%). Na zaostrzenie polityki kredytowej wpływ miały również czynniki nieuwzględnione w ankiecie, tj. planowane wprowadzenie podatku bankowego oraz wzrost obciążeń z tytułu BFG. Natomiast w kierunku łagodzenia polityki kredytowej działała presja konkurencyjna, głównie ze strony innych banków. W porównaniu do wcześniejszej edycji ankiety przewidywana sytuacja gospodarcza nie była czynnikiem skłaniającym banki do łagodzenia polityki kredytowej

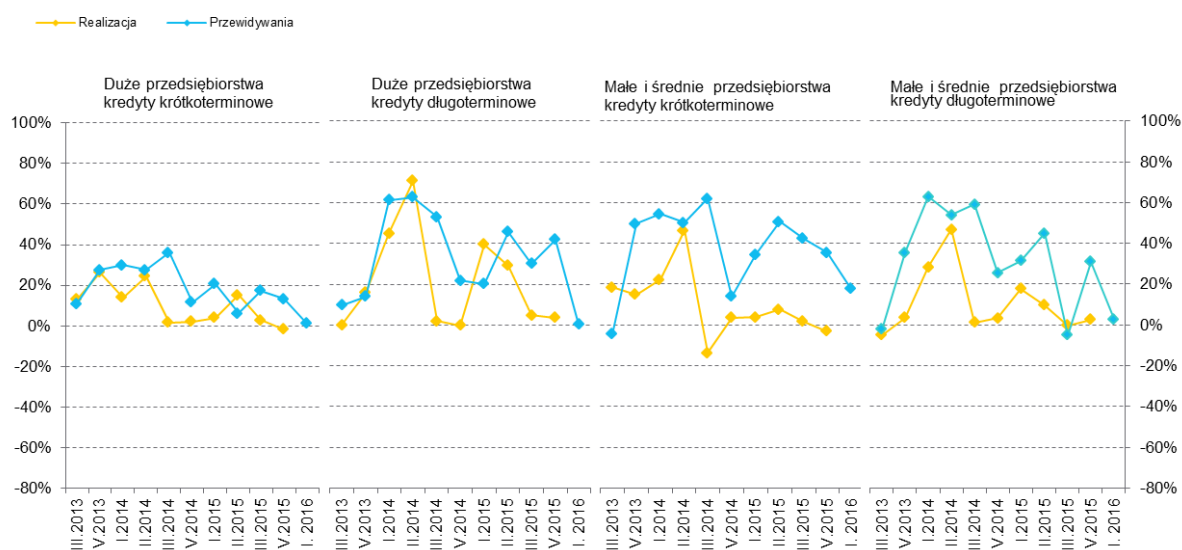
Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

W IV kwartale 2015 r. większość banków nie zaobserwowała wzrostu popytu na kredyty dla przedsiębiorstw (zob. wykres 4). W poprzedniej edycji ankiety banki przewidywały znacznie wyższy popyt na większość kredytów dla przedsiębiorstw.

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

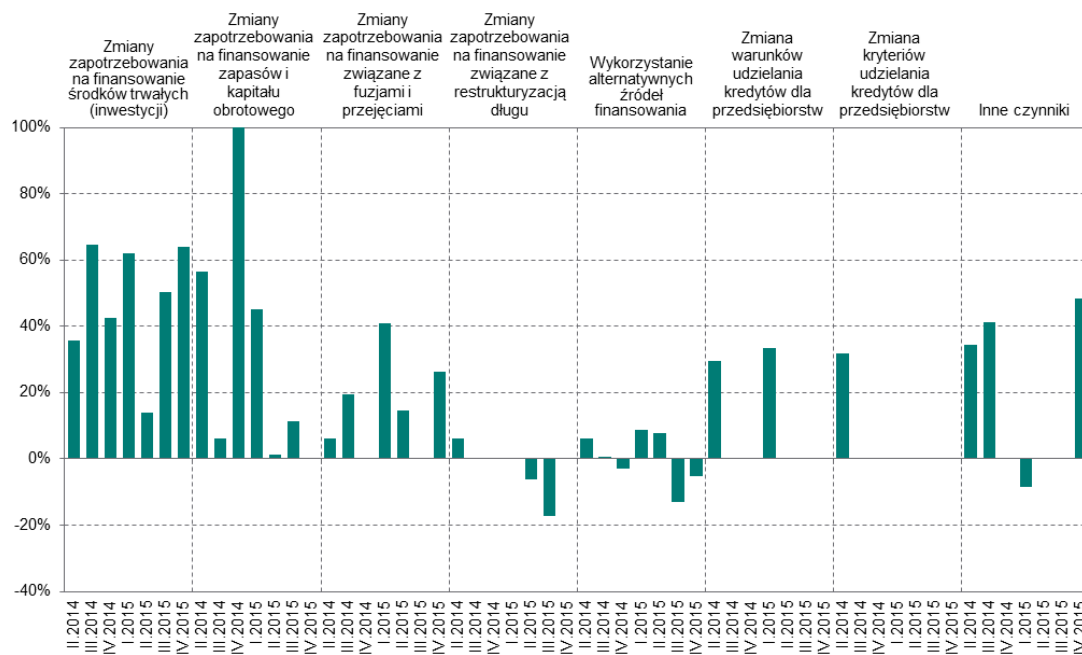

Banki, które odczuły wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, uzasadniały go głównie wzrostem zapotrzebowania na finansowanie inwestycji (procent netto około 64%, zob. wykres 5). Do wzrostu popytu przyczynił się również wzrost zapotrzebowania na finansowanie związane z fuzjami i przejęciami oraz czynniki nieuwzględnione w ankiecie, tj. współfinansowanie projektów unijnych z nowych ram finansowych na lata 2014-2020.

W I kwartale 2016 r. pojedyncze banki przewidują kontynuację nieznacznego zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw (zob. wykres 1), z wyjątkiem kredytów długoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw gdzie nie planują zmian.

W I kwartale 2016 r. banki w większości kategorii kredytów dla przedsiębiorstw nie oczekują wzrostu popytu (zob. wykres 4). Przewidują, że niewielki wzrost popytu będzie zauważalny jedynie w segmencie kredytów krótkoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto około 18%).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Kredyty dla gospodarstw domowych

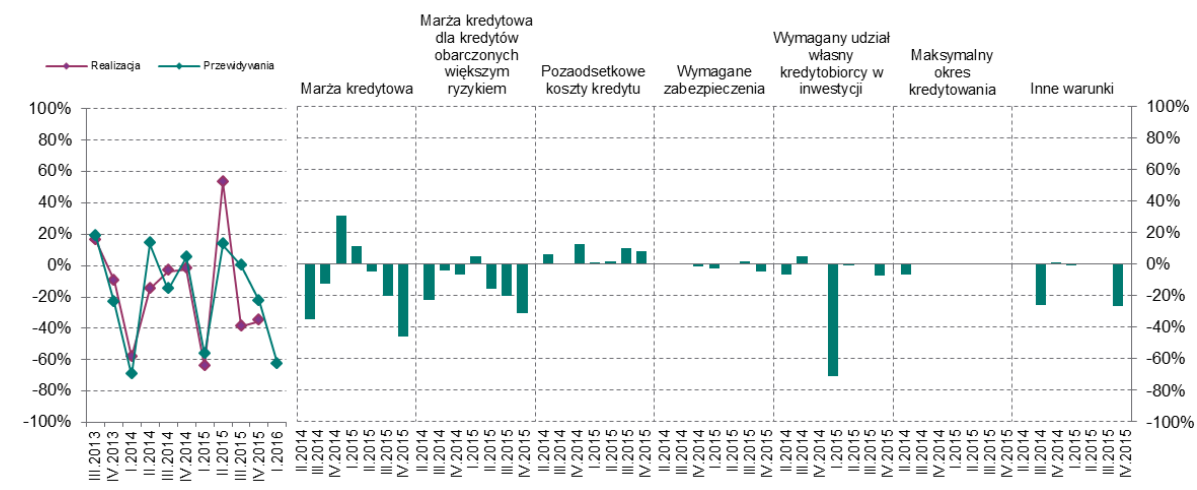
Kredyty mieszkaniowe

W IV kwartale 2015 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki zaostrzyły kryteria przyznawania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -35%, zob. wykres 6).

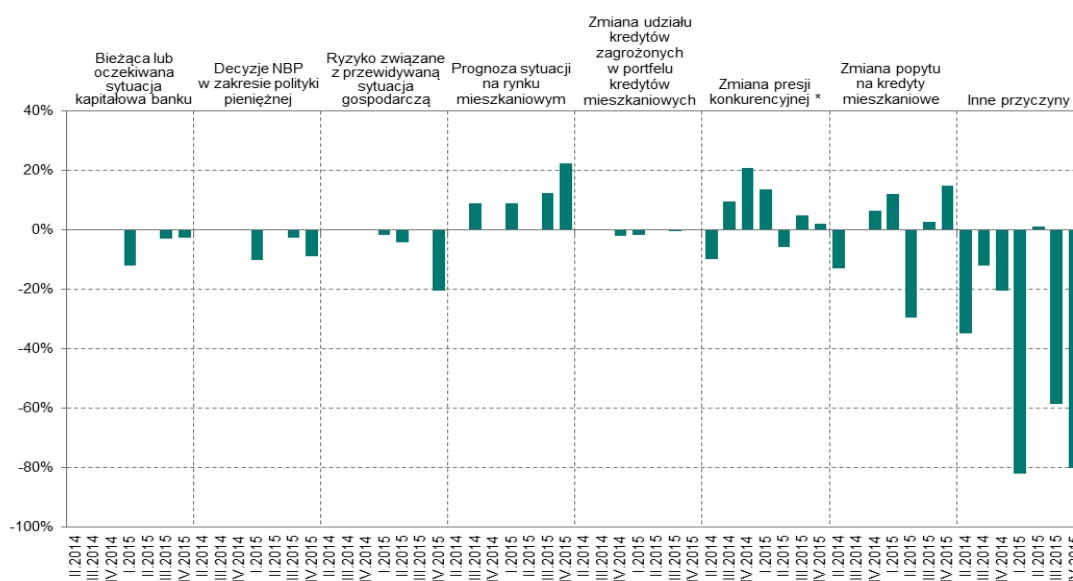
Ankietowane banki zadeklarowały podniesienie marż kredytowych oraz marż kredytowych dla kredytów obciążonych wyższym ryzykiem (procent netto odpowiednio około -46% i -31%). Jednocześnie banki zaostrzyły inne warunki udzielania kredytów: obniżyły maksymalny dopuszczalny wiek kredytobiorcy w momencie spłaty kredytu oraz rozszerzony został zakres przesłanek wskazujących na zbyt częste korzystanie z produktów kredytowych.

Do zaostżenia kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych przyczyniły się głównie czynniki nieuwzględnione w ankiecie oraz ryzyko związane z przewidywaną sytuacją gospodarczą (procent netto odpowiednio około -80% i -20%, zob. wykres 7). Wśród tych czynników banki wymieniały głównie: wejście w życie od początku 2016 r. nowych zapisów Rekomendacji S w zakresie wkładu własnego, wycofanie BTE z systemu prawnego oraz zalecenie KNF dotyczące szacowania zdolności kredytowej. Do zaostżenia polityki kredytowej przyczyniła się również zmiana polityki biznesowej przez niektóre banki („mniejszy apetyt na budowę portfela kredytów mieszkaniowych”) oraz podjęcie działań mających na celu zwiększenie zyskowności kredytów mieszkaniowych.

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

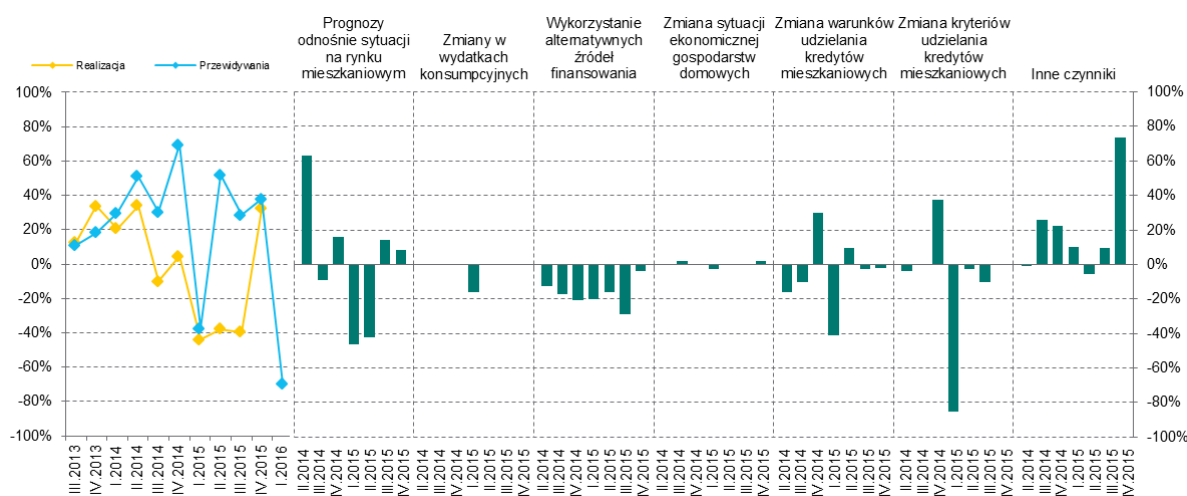

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków uniwersalnych, innych banków hipotecznych i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Zwraca uwagę wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto około 32%, zob. wykres 8) w IV kwartale 2015 r. W poprzednich trzech kwartałach banki obserwowały spadek popytu.

Banki które odczuły wzrost popytu na kredyty mieszkaniowe do głównych przyczyn zaliczyły czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około 74%, zob. wykres 8). Zaliczyły do nich nowelizację programu „Mieszkanie dla Młodych” oraz obowiązywanie od początku 2016 r. wyższego poziomu minimalnego wkładu własnego klienta (15%).

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

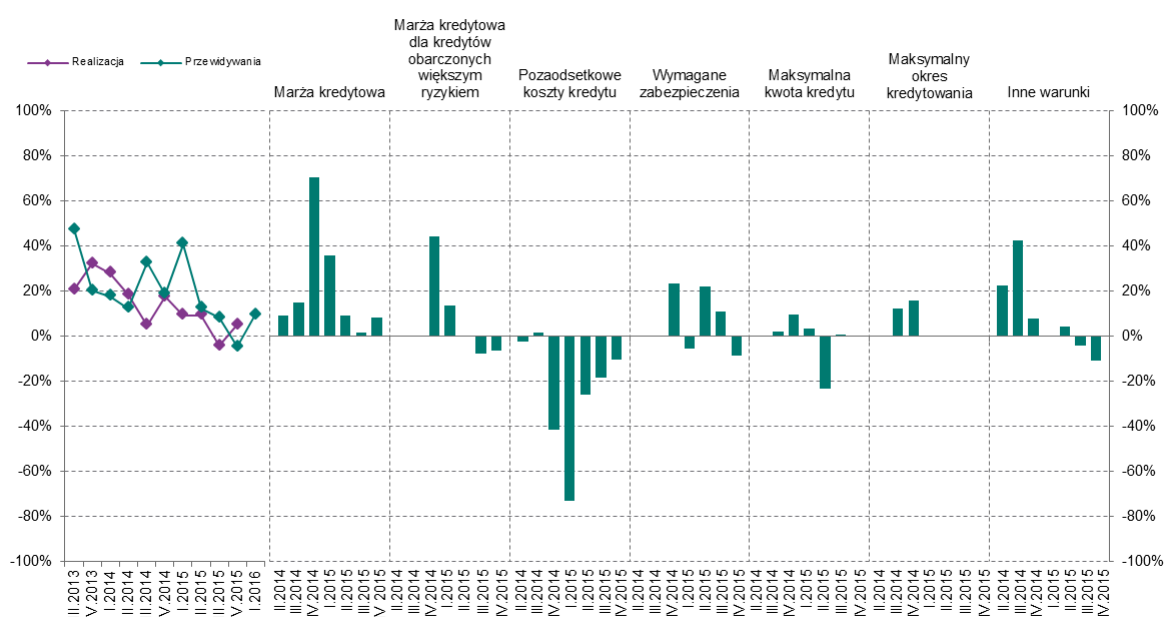

W I kwartale 2016 r. banki deklarują istotne zastrzalenie polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych oraz oczekują istotnego spadku popytu na te kredyty (procent netto odpowiednio -63% i -70%, zob. wykres 8).

Kredyty konsumpcyjne

W IV kwartale 2015 r. banki nie zmieniły w istotny sposób kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około 5%, zob. wykres 9).

Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

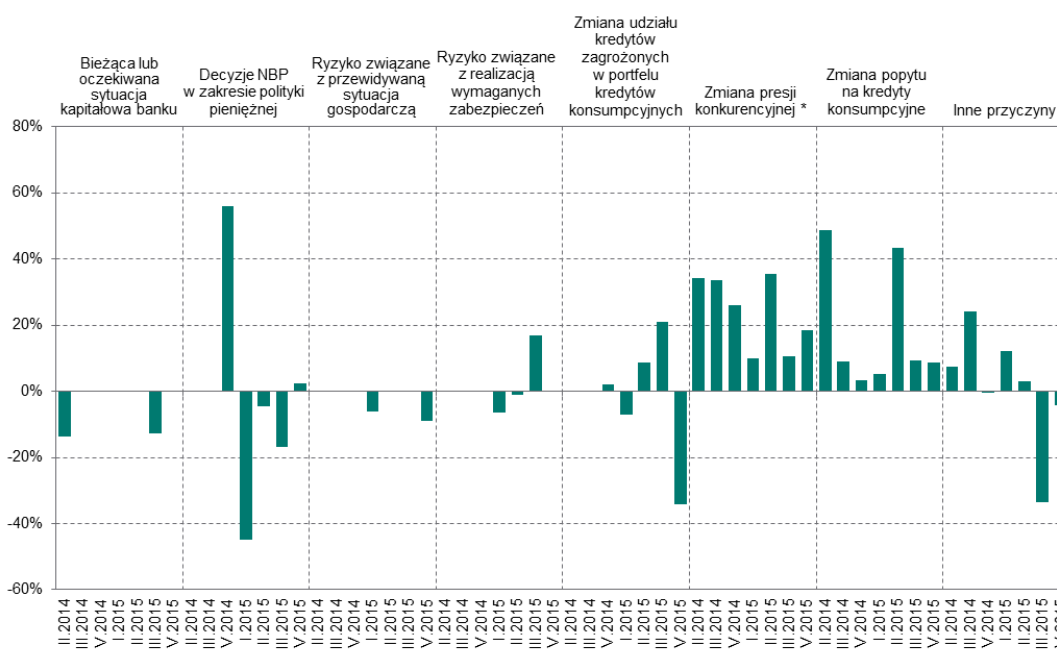

W IV kwartale 2015 r. pojedyncze banki obniżyły marże kredytowe (procent netto około 8%). Jednocześnie piąty kwartał z rzędu niektóre banki podniosły pozaodsetkowe koszty kredytu (procent netto około -10%). Należy to wiązać z niskim poziomem stóp procentowych NBP¹ i dążeniem banków do utrzymania zyskowności na tym kredycie. Ponadto pojedyncze banki podwyższyły wymagania odnośnie do poziomu posiadanych przez kredytobiorców zabezpieczeń (procent netto około -9%).

¹ Poziom stóp procentowych NBP jest szczególnie ważny w przypadku kredytów konsumpcyjnych, których oprocentowanie jest wyraźnie wyższe niż kredytów mieszkaniowych i dla przedsiębiorstw. Od 1 stycznia 2016 r. zgodnie z art. 359 Kodeksu cywilnego, maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności sumy stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych.

Banki które złagodziły warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych do głównych przyczyn zaliczyły wzrost presji konkurencyjnej² oraz wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne. Natomiast banki, które zaostryły warunki udzielania kredytów uzasadniały to głównie pogorszeniem jakości portfela kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 10).

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

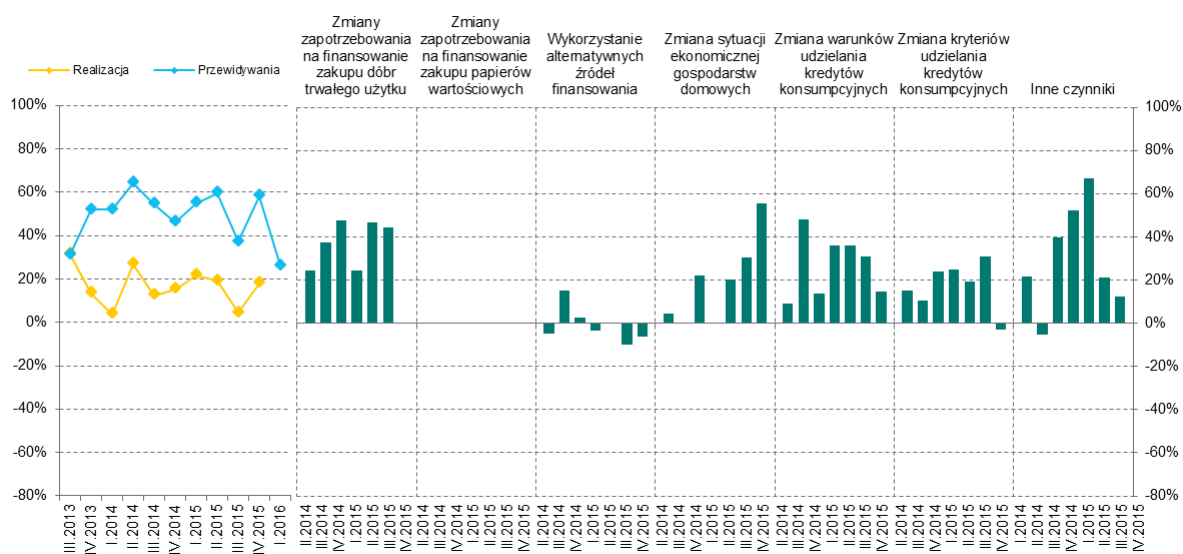

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Ankietowane banki zaobserwowały wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne w IV kwartale 2015 r. (procent netto około 18%, zob. wykres 11). W poprzedniej edycji ankiety banki oczekiwały wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne o znacznie większej skali.

² Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Głównym czynnikiem wpływającym na wzrost popytu była w ocenie banków zmiana sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych (procent netto około 56%). Kolejny kwartał z rzędu do wzrostu popytu przyczyniła się zmiana warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około 15%). Po raz pierwszy od początku 2013 r. zmiany zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku i zmiana kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych nie przyczyniły się do wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne.

W I kwartale 2016 r. pojedyncze banki przewidują złagodzenie polityki kredytowej (procent netto około 10%, zob. wykres 9).

Oczekiwanie wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne w I kwartale 2016 r. sformułowało około 26% banków (zob. wykres 11). Jednak od trzech lat przewidywania banków odnośnie do wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne istotnie przewyższają faktycznie występujące zmiany.

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 25 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

